

Onderzoek naar het voorkomen van vetje in het Weymeerbroek (Waasmunster)

Wijze van citeren:

Boets P., Dillen A., Poelman E. (2022). Onderzoek naar het voorkomen van vetje in Weymeerbroek (Waasmunster). Studie in opdracht van ANB. 7 p.

Contactgegevens:

Pieter Boets
Provinciaal centrum voor Milieuonderzoek
Godshuizenlaan 95, 9000 Gent
pieter.boets@oost-vlaanderen.be

Inhoud

Situering	4
Materiaal en methoden	5
Resultaten en bespreking.....	6
Referenties	7

Situering

In september 2012 startte het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) in Weymeerbroek (Waasmunster) met de voorbereidingen van de natuurmaatregelen in het kader van het Sigmaplan. De oorspronkelijke, bloemrijke graslanden werden er in ere hersteld, populieren werden gekapt en waterpartijen werden aangelegd. De bedoeling was om geschikt habitat voor reigerachtigen zoals roerdomp en woudaap te creëren. Naast geschikt habitat hebben deze soorten ook voedsel nodig. In de literatuur is er weinig geweten over het voedsel van roerdomp en al zeker over de hoeveelheid of het aanbod dat nodig is om een duurzame populatie op te bouwen (Gilbert et al. 2003). Voor woudaap zijn er enkele studies uitgevoerd die vooral het dieet van juvenielen heeft onderzocht (e.g. Pardo-Cervera et al. 2010). Deze reigerachtigen voeden zich voornamelijk met litorale vissen en amfibieën maar voeden zich sporadisch ook met muizen of invertebraten. Een soort die als ideaal voedsel, gezien een typisch litorale soort, voor deze reigerachtigen bekend staat, is vetje (figuur 1). Onderzoek naar de voedselvoorkeur in Groot-Brittannië en Polen heeft aangetoond dat ook soorten zoals rietvoorn, jonge paling en andere vissoorten tot het dieet van roerdomp behoren en dat afhankelijk van de regio het dieet sterk kan verschillen (Gilbert et al. 2003, Marcin 2007). Bij de nieuwe aanleg ontbreken dergelijke vissoorten vaak in het systeem om dat ze er simpelweg van nature niet kunnen geraken. Om het visbestand in kader van deze reigerachtigen te ondersteunen werden in het Weymeerbroek 2500 stuks vetje uitgezet in 2021. In 2022 kwam dan ook de vraag van ANB om na te gaan welk visbestand aanwezig is in het Weymeerbroek, of het bepoten van vetje de verhoopte resultaten geeft en/of er voldoende voedsel voor deze reigerachtigen aanwezig is. De resultaten van het beknopte visonderzoek zijn terug te vinden in dit rapport.

Figuur 1- Foto van vetje bemonsterd tijdens het onderzoek in het Weymeerbroek.

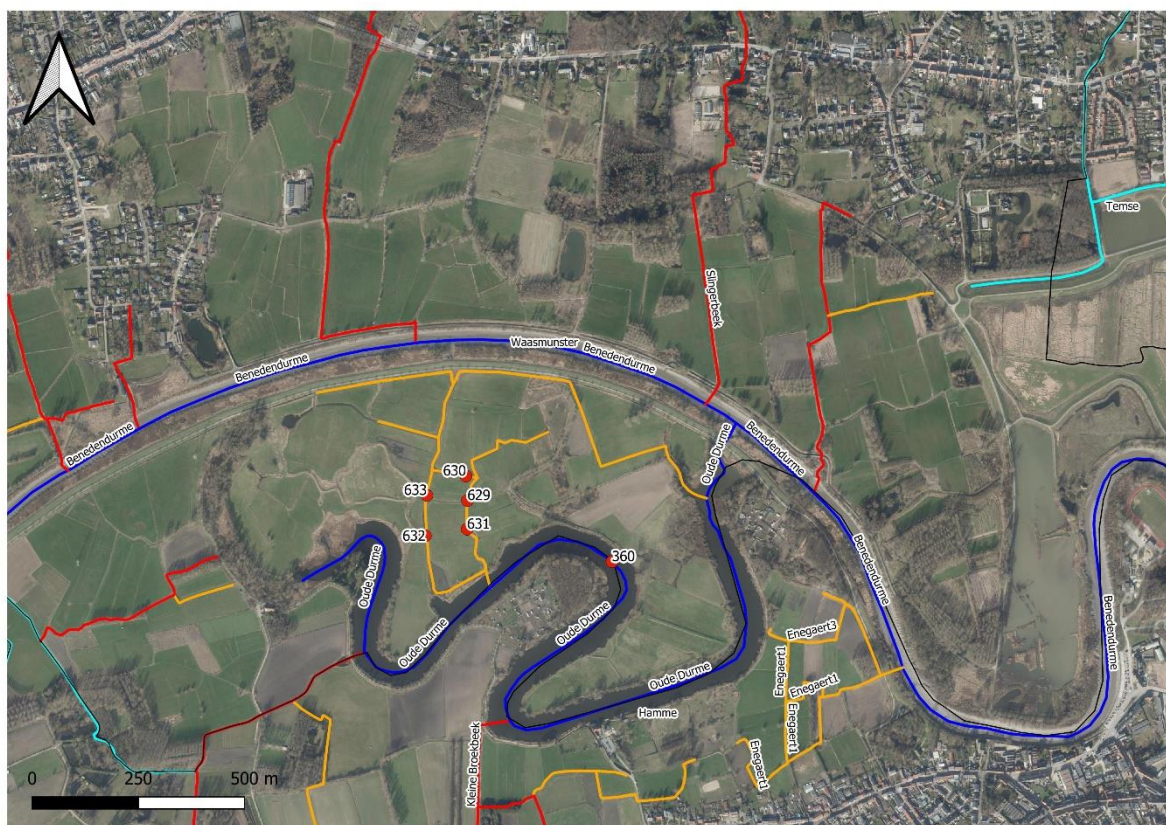
Materiaal en methoden

Weymeerbroek is gelegen in Waasmunster en heeft een oppervlakte van 50,5 hectare. In Weymeerbroek, een typisch open meersenlandschap, vinden tal van dieren beschutting en nestgelegenheid. Landbouwers voeren hier een omvormingsbeheer uit, dat net zoals in Bulbierbroek, een mooi resultaat heeft. De inrichting van het gebied bestond uit het natuur technisch aanleggen van flauwe, natuurvriendelijke oevers over een totale lengte van 1440m. Beide oevers van het traject werden op nieuw ingericht met een hellingsgraad van 20/4, 16/4 of 50/4 en een breedte variërend tussen 2 en 18 meter. De oppervlakte van het inrichtingswerk bedraagt twee hectare (figuur 2).

Er werden 5 verschillende trajecten onderzocht (figuur 1), waarbij telkens een lengte van 100 m werd bemonsterd voor traject 1 (locatie 629), 3 (locatie 631), 4 (locatie 632) en 5 en 50m voor traject 2 (locatie 630).

Het visstandsonderzoek werd al wadend uitgevoerd op 7/10/2022, met gebruik van een generatortoestel specifiek ontwikkeld voor het elektrisch vissen (Smith-Root, VVP-15C). Bij het elektrisch afvissen wordt een spanningsveld in het water opgewekt tussen een positieve en negatieve pool, wat verdovend werkt op de vis. De negatieve pool of kathode bestaat uit een stroomgeleidende draad. De positieve pool (anode) bestaat uit een stroomgeleidende metalen ring voorzien van een net vastgemaakt aan een niet geleidende steel. Al stappend wordt met de anode in stroomopwaartse richting gevist. Er wordt een zo hoog mogelijke vangstefficiëntie nagestreefd door met tussenpozen de anode onder water te dompelen, waardoor de daar aanwezige vis tijdelijk verdoofd wordt. De verdoofde vis wordt direct uit het water geschept met een schepnet en verzameld in een emmer met water. Het ononderbroken onder stroom zetten van het gekozen beektraject zou meer vis verjagen door het wegvluchten uit de schrikzone.

De gevangen vissen werden telkens gesorteerd en de soorten werden bepaald per traject. Het aantal vetjes werd genoteerd. Na het onderzoek werden de vissen teruggeplaatst in het desbetreffende water.

Figuur 2 – Kaart van het Weymeerbroek met de verschillende watergangen en locaties (629-633) die werden onderzocht.

Resultaten en bespreking

Er werd een gevarieerd visbestand, bestaande uit 9 verschillende soorten (tabel 1) teruggevonden in het Weymeerbroek. Het succes van de bepoting met vetje blijkt eerder matig te zijn. Er worden nog wel vetjes teruggevonden, maar de aantallen zijn zeer laag. Positief is dat naast vetjes er ook 9 andere soorten werden teruggevangen zonder dat deze werden uitgezet. Dit doet vermoeden dat de verbinding met de Oude Durme en de Beneden Durme (hoewel niet zeker of vrije vismigratie hier altijd mogelijk is) zorgt voor uitwisseling van vissen. De Oude Durme is soortenrijk water waar er in 1999 ook nog vetje werd aangetroffen (Hop 2013). Hoewel de beoogde kleine reigerachtigen litorale vissen zoals vetje prefereren, blijkt afhankelijk van de geografische regio hun dieet toch gevarieerd te zijn (Gilbert et al. 2003, Marcin 2007, Pardo-Cervera et al. 2010). In Groot-Brittannië bleek bij onderzoek naar het dieet van roerdomp het overgrote deel van hun dieet uit rietvoorn te bestaan. Daarom valt het aan te bevelen om in kader van voedselvoorziening voor reigerachtigen het Weymeerbroek naast nog enkele jaren verder vetje uit te zetten ook te bepoten met een beperkte hoeveelheid rietvoorn. Daarnaast zou het interessant zijn om informatie te hebben over de minimale densiteit aan voedsel dat nodig is om een duurzame populatie van deze reigerachtigen te kunnen ondersteunen.

Verdere biotoopverbetering in het gebied is zeker aan te bevelen. De onderzochte waterlopen bevatten op bepaalde plaatsen heel wat slib, dat mogelijk een ongunstig effect heeft op het visbestand. Een betere doorstroming en/of een (tijdelijke) verbinding met de Durme kunnen hier al wat aan verhelpen. Afgaande op de vegetatie en huidige waterpeilen, hebben de waterlopen ook te lijden gehad onder de droogte. Het is dan ook aan te raden om te bekijken welke droogtmaatregelen

mogelijk zijn (iets hoger peil instellen, slib ruimen of betere doorstroming, voorzien van enkele diepere overzomeringskuilen in de waterlopen,...).

Wat de exoten als zonnebaars, gibel en blauwband betreft zijn er zowel positieve als negatieve effecten te verwachten. Deze vissoorten worden ook door reigerachtigen gegeten en vormen in dat opzicht mee deel uit van het dieet van deze vogels, maar ze concurreren met inheemse soorten waardoor ze dan weer negatieve impact hebben. Het kan helpen om beperkte hoeveelheden snoek uit te zetten die deze exoten in toom helpen houden, maar tegelijkertijd niet leiden tot een daling van de aantallen kleine vis in de betreffende watergangen.

Tabel 1 – Overzicht van de gevangen soorten tijdens het visonderzoek op 7/10/2022. Enkel voor vetje werden er aantallen bepaald.

soorten	locatie 629	locatie 630	locatie 631	locatie 632	locatie 633
gibel	x			x	
zonnebaars	x	x	x	x	x
blauwband	x	x	x	x	x
vetje	2			2	2
3-doornige stekelbaars	x		x		
blankvoorn				x	x
rietvoorn				x	
pos				x	
karper				x	
baars					x

Referenties

Gilbert G., Tyler G. & Smith K. (2003). Nestling Diet and Fish Preference of Bitterns *Botaurus Stellaris* in Britain. *Ardea*. 91. 35-44.

Hop J. (2003). Onderzoek naar het visbestand in de stilstaande en kleine wateren Scheldemeander Meerseput, Scheldemeander Het Anker, Leiemeander te Oeselgem, Oude Durme te Hamme en de Rupelmondse Kreek, 2012. Onderzoek uitgevoerd door ATKB in opdracht van ANB. 20120369/rap02

Marcin Polak (2007) Food of nestling Great Bitterns *Botaurus stellaris* at fishpond complexes in eastern Poland, *Bird Study*, 54:2, 280-283, DOI: 10.1080/00063650709461486.

Pardo-Cervera F., Sørensen I., Jensen C., Ruiz X. & Sánchez-Alonso, C. (2010). BREEDING BIOLOGY OF THE LITTLE BITTERN IXOBRYCHUS MINUTUS IN THE EBRO DELTA (NE SPAIN). *Ardeola: revista ibérica de ornitología*. 57. 407-416.